

Instytut Medycyny Doświadczalnej i Klinicznej
im. M. Mossakowskiego Polskiej Akademii Nauk

INSTRUKCJA BHP PRZY PRACACH PORZĄDKOWO – GOSPODARCZYCH PRZY UŻYCIU ŚRODKÓW CHEMICZNYCH

UWAGI OGÓLNE

Do prac porządkowo – gospodarczych, w trakcie których stosowane są środki/preparaty chemiczne, substancje i mieszaniny niebezpieczne mogą być dopuszczeni pracownicy posiadający przeszkolenie ogólne oraz stanowiskowe bhp i aktualne orzeczenie lekarskie, zapoznani z instrukcjami bhp, kartami charakterystyk stosowanych substancji/mieszanin oraz oceną ryzyka zawodowego związaną z zagrożeniami na stanowisku pracy.

DEFINICJE

Preparaty chemiczne: mieszaniny lub roztwory składające się co najmniej z dwóch substancji chemicznych.

Substancje niebezpieczne/mieszaniny niebezpieczne: substancje i mieszaniny zaklasyfikowane do co najmniej jednej z poniższych kategorii:

1. **o właściwościach wybuchowych** (zwane również substancjami i mieszaninami wybuchowymi) – ciała stałe, ciecze i materiały o konsystencji pasty lub żelu, które w wyniku reakcji egzotermicznej (również bez udziału tlenu z powietrza) gwałtownie wydzielają gazy, oraz takie materiały, które w określonych warunkach badania detonują, ulegają szybkiej deflagracji lub wybuchają podczas podgrzewania w częściowo zamkniętej przestrzeni;
2. **o właściwościach utleniających** (zwane również substancjami i mieszaninami utleniającymi) – substancje i mieszaniny, których reakcje wywołane kontaktem z innymi substancjami, w szczególności łatwopalnymi, są reakcjami wysoce egzotermicznymi;
3. **skrajnie łatwopalne** – substancje i mieszaniny w stanie ciekłym o wyjątkowo niskiej temperaturze zapłonu i wyjątkowo niskiej temperaturze wrzenia oraz substancje i mieszaniny w stanie gazowym, które w normalnych warunkach ciśnienia i temperatury palą się w kontakcie z powietrzem;
4. **wysoce łatwopalne:**
 - a) substancje i mieszaniny, które bez dostarczenia energii w normalnych warunkach ciśnienia i temperatury, w kontakcie z powietrzem mogą nagrzewać się i w konsekwencji zapalić się,
 - b) substancje i mieszaniny w stanie stałym, które w wyniku krótkotrwałego kontaktu ze źródłem zapłonu mogą zapalić się i proces palenia się lub tlenia trwa nadal po usunięciu źródła zapłonu,
 - c) substancje i mieszaniny w stanie ciekłym o bardzo niskiej temperaturze zapłonu,
 - d) substancje i mieszaniny, które w kontakcie z wodą lub wilgotnym powietrzem wydzielają skrajnie łatwopalne gazy w niebezpiecznych ilościach;
5. **łatwopalne** – substancje i mieszaniny w stanie ciekłym o niskiej temperaturze zapłonu;
6. **bardzo toksyczne** - substancje i mieszaniny, które w przypadku połknięcia, wchłonięcia drogą oddechową lub przez skórę ich bardzo małych ilości mogą spowodować zgon albo ostre lub przewlekłe niekorzystne skutki dla zdrowia człowieka;
7. **toksyczne** – substancje i mieszaniny, które w przypadku połknięcia, wchłonięcia drogą oddechową lub przez skórę ich małych ilości mogą spowodować zgon albo ostre lub przewlekłe niekorzystne skutki dla zdrowia człowieka;
8. **szkodliwe** – substancje i mieszaniny, które w przypadku połknięcia, wchłonięcia drogą oddechową lub przez skórę mogą spowodować zgon albo ostre lub przewlekłe niekorzystne skutki dla zdrowia człowieka;
9. **żrące** – substancje i mieszaniny, które w zetknięciu z żywymi tkankami mogą powodować ich zniszczenie;
10. **drażniące** – substancje i mieszaniny niewykazujące działania żrącego, które w przypadku krótkotrwałego, długotrwałego lub wielokrotnego kontaktu ze skórą lub błoną śluzową mogą powodować ich stany zapalne;
11. **uczulające** – substancje i mieszaniny, które w przypadku wchłonięcia do organizmu drogą oddechową lub przez skórę mogą wywoływać stan nadwrażliwości, a kolejne narażenie na substancję spowoduje niekorzystne dla zdrowia człowieka charakterystyczne skutki;

12. **rakotwórcze** – substancje i mieszaniny, które w przypadku przyjmowania drogą pokarmową, wchłaniania drogą oddechową lub przez skórę mogą być przyczyną raka lub wzrostu częstości jego występowania;
13. **mutagenne** – substancje i mieszaniny, które w przypadku przyjmowania drogą pokarmową, wchłaniania drogą oddechową lub przez skórę mogą być przyczyną dziedzicznych wad genetycznych lub wzrostu częstości ich występowania;
14. **działające szkodliwie na rozrodczość** – substancje i mieszaniny, które w przypadku przyjmowania drogą pokarmową, wchłaniania drogą oddechową lub przez skórę mogą być przyczyną szkodliwych skutków u potomstwa, innych niż wady genetyczne, lub wzrostu częstości występowania takich skutków oraz zaburzeń funkcji lub możliwości rozrodczych u człowieka;
15. **niebezpieczne dla środowiska** – substancje i mieszaniny, które po przedostaniu się do środowiska stwarzają lub mogą stwarzać natychmiastowe lub opóźnione zagrożenie dla jednego lub większej liczby elementów środowiska.

Substancjom i mieszaninom należącym do określonych kategorii przypisuje się symbole podane w tabeli

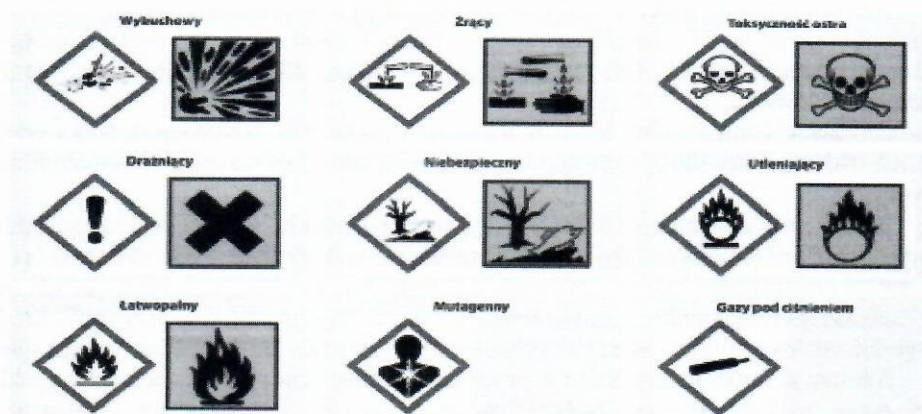
Kategoria zagrożenia substancji	Symbol
Substancje i mieszaniny wybuchowe	E
Substancje i mieszaniny utleniające	O
Substancje i mieszaniny skrajnie łatwopalne	F+
Substancje i mieszaniny wysoce łatwopalne	F
Substancje i mieszaniny łatwopalne	R10
Substancje i mieszaniny bardzo toksyczne	T+
Substancje i mieszaniny toksyczne	T
Substancje i mieszaniny szkodliwe	Xn
Substancje i mieszaniny żrące	C
Substancje i mieszaniny drażniące	Xi
Substancje i mieszaniny uczulające	R42 i/lub R43
Substancje i mieszaniny rakotwórcze	Kanc. Kat. (1, 2 lub 3)
Substancje i mieszaniny mutagenne	Muta. Kat. (1, 2 lub 3)
Substancje i mieszaniny działające szkodliwie na rozrodczość	Repr. Kat (1, 2 lub 3)
Substancje i mieszaniny niebezpieczne dla środowiska	N lub R52 i/lub R 53

Karta charakterystyki substancji/mieszaniny: dokument zawierający zbiór informacji kluczowych dla bezpieczeństwa, w szczególności o zagrożeniach stwarzanych przez substancje lub mieszaninę, zasadach bezpiecznego stosowania, przechowywania, postępowania w sytuacjach awaryjnych. Dla substancji i mieszanin niebezpiecznych kartę charakterystyki zapewnia podmiot wprowadzający substancję lub preparat do obrotu (sprzedawca), na życzenie odbiorcy, bezpłatnie przy pierwszej dostawie lub przy aktualizacji karty.

Czynniki chemiczne: substancje chemiczne szkodliwe dla zdrowia. Do grupy tej należą:

- niebezpieczne substancje i preparaty, z wyjątkiem niebezpiecznych wyłącznie dla środowiska,
- inne substancje lub pyły stwarzające ryzyko narażenia inhalacyjnego lub przez skórę.

Oznakowanie - na opakowaniach mogą pojawiać się nieaktualne oznakowania – piktogramy w formie kwadratu:

Obowiązujące piktogramy i hasła ostrzegawcze:

zagrożenia fizykochemiczne:		zagrożenia dla zdrowia:	
 GHS01	– związki wybuchowe lub samo reaktywne	 GHS05	– wykazujące działanie żrące na skórę kat. 1A, 1B, 1C – ryzyko poważnego uszkodzenia oczu
 GHS02	– łatwopalne (ciecze/gazy/aerozole/ciała stałe) – samonagrzewające się, samoreaktywne, – piroforyczne (stałe/ciekłe) – nadtlarki organiczne – substancje/mieszaniny które w kontakcie z wodą uwalniają palne gazy	 GHS06	– toksyczność ostra kategorii 1, 2 lub 3
 GHS03	– utleniające (gazy/ciecze/ciała stałe)	 GHS07	– toksyczność ostra kat. 4 (dawniej: substancja szkodliwa) – działanie drażniące na skórę lub oczy – działanie uczulające na skórę
 GHS04	– gazy pod ciśnieniem (sprężone)	 GHS08	– działanie rakotwórcze, mutagenne lub działanie na rozrodczość (tzw. CMR), – toksyczne działanie na narządy krytyczne przy narażeniu jednorazowym lub przewlekłym – działanie uczulające na układ oddechowy
 GHS05	– powodujące korozję metali	zagrożenia dla środowiska:	
		 GHS09	– niebezpieczne dla środowiska, w szczególności stwarzające zagrożenie dla środowiska wodnego – stwarzające zagrożenie dla warstwy ozonowej

Obok powyższych piktogramów na opakowaniu substancji i w karcie charakterystyki musi być podane hasło ostrzegawcze, czyli słowo informujące czytającego o wypadkowym poziomie zagrożenia; stosowane są dwa hasła:

- **NIEBEZPIECZEŃSTWO** (wyższy poziom zagrożenia)
- **UWAGA** (niższy poziom zagrożenia)

PODSTAWOWE CZYNNOŚCI PRZED ROZPOCZĘCIEM PRACY

- Przed przystąpieniem do pracy pracownik powinien :
 - zapoznać się z kartami charakterystyk stosowanych do sprzątania preparatów/środków chemii gospodarczej,
 - ubrać się w odzież roboczą i ochronną, obuwić i środki ochronne przewidziane do użycia na danym stanowisku pracy (np. fartuch ochronny, buty profilaktyczne, rękawice ochronne, okulary ochronne itp.), winien on także zdjąć z rąk wszystkie zbędne przedmioty, takie jak biżuteria itp.
- Przygotować przedmioty pomocnicze do wykonania pracy jak: miotłę, zmiotkę, wiadro, gąbki, szmaty do ścierania kurzu i inne do zmywania podłogi, odkurzac, drabinę, worki na śmieci lub pojemnik na śmieci, proszki, płyny do mycia i czyszczenia itp.

3. Przygotować materiały potrzebne podczas wykonywania pracy (np. płyny, mleczka, żele – środki czyszczące, dezynfekujące, do mycia urządzeń sanitarnych, podłóg, okien, mebli, windy itp.).
4. Sprawdzić przestrzeń na stanowisku pracy tj. stan podłogi, przewody elektryczne, oświetlenie, wtyczki itp.
5. Upewnić się czy rozpoczęcie pracy nie spowoduje zagrożenia innych osób przebywających w pobliżu.
6. Usunąć zbędne przedmioty ze stanowiska.
7. W przypadku stwierdzenia usterek, uszkodzeń, nie podejmować pracy, powiadomić przełożonego w celu likwidacji zagrożenia, a po usunięciu przystąpić do pracy.
8. Jeżeli nie stwierdza się zagrożeń na danym stanowisku roboczym, można przystąpić do wykonywania zadań.

ZASADNICZE CZYNNOŚCI PODCZAS PRACY

W czasie pracy pracownik powinien:

1. Ścisłe stosować się do zaleceń zawartych w kartach charakterystyk stosowanych do sprzątania preparatów/środków chemii gospodarczej oraz poleceń i wskazówek przełożonych.
2. Koncentrować całą swoją uwagę wyłącznie na wykonywanych czynnościach; pracować z szybkością odpowiadającą naturalnemu rytmowi pracy.
3. Wykonywać tylko prace wynikające z zakresu obowiązków i zlecone przez bezpośredniego przełożonego.
4. Materiały używane podczas procesu pracy składować tak, by nie stwarzały żadnych zagrożeń wypadkowych; narzędzia powinny być odkładane na ściśle wyznaczone miejsca.
5. Jeżeli podczas pracy pracownik musi korzystać z drabiny, podestów lub schodków, musi pamiętać o tym, by były one sprawne technicznie i że winny być ustawiane zgodnie z obowiązującymi przepisami.
6. Prace na wysokości należy wykonywać tak, by nie przeszkadzać pozostałym pracownikom realizującym swoje zadania.
7. W razie konieczności opuszczenia swojego stanowiska pracy pracownik zobowiązany jest sprawdzić, czy pozostawione narzędzia pracy nie stworzą zagrożeń np. dla przechodzących obok innych pracowników.
8. W razie wątpliwości co do sposobu wykonania zadania, pracownik winien zwrócić się do przełożonego o szczegółowe instrukcje – pracę może podjąć ponownie po usunięciu wątpliwości.

CZYNNOŚCI ZABRONIONE

1. Nie stosować niewłaściwych i niebezpiecznych metod pracy, tak by nie stwarzać zagrożenia dla siebie czy otoczenia.
2. Nie pracować bez nakazanych ochron osobistych.
3. Nie wykonywać pracy na wysokości (na drabinie, podeście itp.) przy złym samopoczuciu, należy wtedy zgłosić niedyspozycję przełożonemu, który zadecyduje o dalszym przebiegu pracy pracownika.
4. Nie dopuszczać do pracy na swoim stanowisku innych osób bez wiedzy przełożonego.
5. Nie dotykać przewodów elektrycznych będących pod napięciem.
6. Nie przeszkadzać innym w pracy, nie tarasować przejścia i dojścia do stanowiska pracy, sprzętu przeciwpożarowego i wyłączników prądu elektrycznego.
7. Nie wdychać pyłu/dymu/gazu/mgły/par/rozpylonej cieczy/rozkruszonego produktu itp.
8. Nie połykać jakichkolwiek środków/mieszanin chemicznych.
9. Nie trzymać produktów/środków chemicznych blisko źródeł ciepła/ognia i zapłonu.
10. Nie dopuścić do przedostania się do oczu, na skórę lub ubranie stosowanych środków/preparatów.
11. Nie mieszać substancji/środków chemicznych z innymi produktami chemii gospodarczej.
12. Nie spożywać pokarmów i napojów (posiłków) oraz nie palić tytoniu i używać otwartego ognia podczas wykonywania pracy.
13. Nie pozostawiać po zakończonej pracy bałaganu, zużytych szmat itp.
14. W razie przypadkowego rozlania/rozsypania środka/preparatu chemicznego po jego uprzątnięciu przed przystąpieniem do dalszej pracy należy dokładnie umyć ręce.

CZYNNOŚCI PO ZAKOŃCZENIU PRACY

Po zakończeniu pracy pracownik powinien:

1. Dokładnie umyć ręce.
2. Uporządkować stanowisko robocze. Ułożyć narzędzia i przyrządy pomocnicze (wiaderka, szczotki, drabiny) w wyznaczonym miejscu.
3. Stosowane środki chemiczne przechowywać w oryginalnych opakowaniach zaopatrzonych w oryginalne etykiety i odpowiednio składować w miejscach niedostępnych dla osób trzecich.
4. Oczyszczyć używane ochrony osobiste i odłożyć je na stałe miejsce ich przechowywania.
5. Upewnić się czy pozostawione stanowisko i urządzenia nie stworzą żadnych zagrożeń dla otoczenia.
6. Wyłączyć wszystkie urządzenia elektryczne oraz pozamykać okna i drzwi.
7. Kosze ze śmieciami opróżnić do wyznaczonych pojemników.

UWAGA !!!

1. O wszystkich okolicznościach mogących zagrozić bezpieczeństwu pracownika bądź osób postronnych należy poinformować przełożonego. W przypadku znalezienia się w bezpośrednim niebezpieczeństwie na skutek nieprzestrzegania przez zakład pracy zasad BHP, pracownik ma prawo powstrzymać się od wykonywania pracy (zachowuje on prawo do wynagrodzenia, nie może jednak odmówić podjęcia innej równorzędnej pracy, gdy niezwłoczne usunięcie zagrożeń przy poprzednio wykonywanej pracy nie jest możliwe).
2. Po zakończonej pracy klucze od sprzątanym pomieszczeń należy zdać na portierni.
3. Niniejsza instrukcja obowiązuje pracowników zatrudnionych przy sprzątaniu jak również wykonujących te czynności doraźnie.

ZASADY POSTĘPOWANIA W SYTUACJACH AWARYJNYCH STWARZAJĄCYCH ZAGROŻENIA DLA ŻYCIA LUB ZDROWIA PRACOWNIKÓW

1. W zależności od stosowanego podczas pracy produktu mogą wystąpić różne potencjalne zagrożenia – niekorzystne skutki zdrowotne, a do najczęstszych należy zaliczyć :
 - **kontakt z okiem** – a niekorzystne skutki mogą obejmować: ból lub podrażnienie, łzawienie, zaczerwienienie;
 - **wdychanie** – a niekorzystne skutki mogą obejmować: podrażnienie dróg oddechowych, kaszel;
 - **kontakt ze skórą** – a niekorzystne skutki mogą obejmować: ból lub podrażnienie, zaczerwienienie, mogą wystąpić pęcherze;
 - **połknięcie** – a niekorzystne skutki mogą obejmować: pieczenie w jamie ustnej i przełyku, bóle żołądka, rzadziej powoduje oparzenia i uszkodzenia jamy ustnej, błon śluzowych, przełyku, przewodu pokarmowego czy ryzyko wystąpienia perforacji ścian żołądka i przełyku.
2. Udzielenie pierwszej pomocy zależy od rodzaju środka/preparatu chemicznego, substancji lub mieszaniny niebezpiecznej, jaka doprowadziła do zagrożenia. Sposoby udzielania pierwszej pomocy opisane są w kartach charakterystyk, z którymi pracownicy są zapoznani, a w razie obawy czy postępowanie jest właściwe należy wezwać Pogotowie Ratunkowe.
3. Każdy zaistniały wypadek zgłosić przełożonemu, a w razie zaistnienia wypadku przy pracy pozostawić stanowisko pracy w takim stanie, w jakim nastąpił wypadek, do czasu przybycia zespołu powypadkowego.

W przypadku zaistnienia wypadku:

- udzielić poszkodowanemu pierwszej pomocy,
- w razie potrzeby wezwać pomoc lekarską,
- powiadomić przełożonych.

W przypadku powstania pożaru należy:

- ostrzec osoby znajdujące się w obrębie zagrożenia,
- w razie potrzeby wyłączyć zasilanie w energię elektryczną,

równocześnie:

- podjąć decyzję o ewakuacji ludzi,
- zaalarmować straż pożarną,
- powiadomić przełożonych o pożarze,
- w razie potrzeby przystąpić do prowadzenia akcji gaśniczej za pomocą podręcznego sprzętu gaśniczego.

Podczas akcji gaśniczej obowiązuje zasada bezwzględnego podporządkowania się poleceniom kierującego akcją ratowniczo – gaśniczą.

W NAGŁYCH PRZYPADKACH NALEŻY DZWONIĆ DO:

– Pogotowia Ratunkowego tel. 999 lub 112

– Straży Pożarnej tel. 998 lub 112

INSPEKTOR ds. BHP

Mariusz Wyległy

Z-ca DYREKTORA
d/s Administracyjnych

mgr. Wojciech Sobczyk